

LIBROTEKA

854.09

9.79

ODHISE
R. GRILLO

PANORAMË LETRARE

2

Nepër
faqet
e letërsisë
sonë
për fëmijë

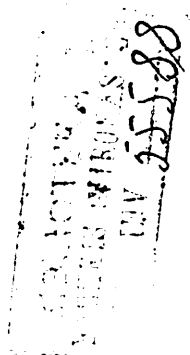
85H.09

§ 79

ODHISE K. GRILLO

PANORAMË LETRARE - 2

*Nëpër faqet e letërsisë
sonë për fëmijë*

BOTIMET TOENA

Redaktor: Adelina Mamaqi
Recensues: Dionis Bubani
Kopertina: Safo Marko
Arti grafik: Ana Hyso

Botues: Fatmir Toçi

© Copyright 1998: Autori

SHTËPIA BOTUESE TOENA
Rr. "Muhamet Gjollështa", K.Postare 1420
TIRANE
Tel.: (042) 401 16; 401 17
Tel-Fax: (042) 272 32

Në vitin 1986 kam botuar librin "Panoramë letrare -1" (Nëpër faqet e letërsisë sonë për fëmijë). Tani, pas dhjetë vjetësh, po botoj "Panoramë letrare-2" (Nëpër faqet e letërsisë sonë për fëmijë) dhe kam lëndë të gatëshme për të botuar edhe librin e tretë po me këtë titull...

Shkrimet e këtyre librave janë mendime të një shkrimtari për letërsinë tonë për fëmijë, të nxjera nga përvoja pesëdhjetëvjeçare në këtë fushë, dhe jo studime e kritika të mirëfillta.

Ndofta sot u vlejné studentëve që studjojnë për mësuës dhe shpresoj se në të ardhmen do t'u vlejné edhe studjuesve e kritikëve që do të merren me letërsinë tonë për fëmijë.

ODHISE GRILLO

Tiranë, shtator 1997

NJË POET ME SHUMË MBIEMRA

(Së pari i kërkojmë falje poetit N.T. nga Këlcyra, pasi nuk kemi asgjë me të. Ai është i nderuar si njeri e si mësues. Po na duhet të merremi me mbiemrin e tij, i cili hoqi një kalvar ndryshimesh e gjymtimesh...)

Në vitin 1975 më thirrën dhe më thanë se poetit N.T. i duhej ndrruar mbiemri në librin që po i botonin, pasi e kishte Tifo. Duhet t'ia bënin *Tyta*.

Është e tepërt të them se mbiemri i tij s'ka të bëjë fare me Marshallin Tito. Me sa thonë gjuhëtarët emri Tito vjen nga shkurtimi i emrit Margarit, shprehur në mënyrë përkëdhelëse. Mirëpo ku pyetnin çensorët e regjimit. Ata thoshin me vete:

“Po sikur vjershat për fëmijë të këtij Titos t'i lexojë shoku Enver, ç'do të thotë vallë? Me siguri do t'i kujtojnë Titon e Jugosllavisë dhe do të tërbohët. Të mbarojë me kaq hajde-de:.. Po sikur të lëshojë rrufe mbi autorin (aq na bën!) e sidomos mbi ne?”

Të tilla pandehma me sa duket i bënin të dridheshin si kallami nga valët e lumit, prandaj urdhëruan t'i ndrruhej mbiemri. Dhe nisën ndrrimet, se mjafton të kalojë një herë miu nëpër mustaqe... Në revistën “Yllkat” autori u prezantua me mbiemrin Tita, në revistën “Fatosi” me mbiemrin “Tite”...

Po puthadorët nuk u kënaqën me kaq. Gjeneral frika i bënte të urdhëronin: “Ta ndrroni prapë mbiemrin!”

Mirëpo hajde të gjeje zanore të tjera, se vetëm shtatë ka alfabeti ynë... Megjithatë nëpër libra e nëpër revista ia ndrruan përsëri dhe ia bënë *Tyte*. Mirë që nuk ia bënë Tuto, Teto, Teta!

Me mbiemrin Tyte me sa duket puthadorët u kënaqën se nuk e kërkuan më ndrrimin e mbiemrit. Tani shoku Enver s’kishte ku t’i kapte se Tito dhe Tyte janë “Hane Shan, hane Bagdat!”.

Autori, që nuk u pyet fare për këto ndryshime, u ankua por i thanë të mbyllte gojën se ata mund t’i ndrronin jo vetëm mbiemrin por edhe emrin, emrin e nënës e të babës, madje edhe të katragjyshëve!

NJË MIK I MADH I FËMIJËVE TË VEGJËL

1.

Për herë të parë u takuam në Tiranë në ditët e Kongresit të Drejtshkrimit të gjuhës sonë, ku, si një shkrimtar i shquar i letërsisë për fëmijë në Kosovë, kishte ardhur për të marrë pjesë në punimet e këtij kuvendi të rëndësishëm, në emër të vet dhe të të vegjëlve kosovarë, që e duan aq shumë gjuhën e nënës. Emrin e tij do ta gjeni ndërmjet sa e sa të tjerëve në dokumentet e kongresit: quhej Vehbi Kikaj.

Sa e njihje, Vehbiu të hynte në zemër me thjeshtësinë, çiltërsinë, fjalën e ëmbël dhe buzëqeshjen e tij të përherëshme. Shëtitëm së bashku, biseduam për letërsinë tonë për fëmijë në Shqipëri e në Kosovë. I thamë shumë fjalë zemre njëri-tjetrit. Ai ishte entuziast dhe me shpirt të ndjeshëm poetik. Fliste dhe e shikonte me optimizëm zhvillimin e gjuhës, të shkollës e të letërsisë shqipe në vendlindjen e vet. Fliste dhe gëzohej për fëmijët që po merrnin në duar libra në të gjitha gjinitë, që nga vjersha e poema, që nga skica e tregimi, te novela e romani. Dhe të gjitha në gjuhën

amtare. Që po merrnin në duar vepra me vlera edukative e artistike. Dhe të gjitha këto arritje në disa dhjetëvjeçarë. Po pas njëqind apo dyqind vjetësh? Entuziasti i tij nuk tregohet dot me fjalë!

E takova përsëri Vehbi Kikajn pas një viti, në pragdimrin e vitit 1973, kur së bashku me shkrimtarë të tjerë të shquar të letërsisë për fëmijë në Kosovë erdhën të ftuar nga Lidhja e Shkrimtarëve dhe e Artistëve për të njohur më mirë Shqipërinë dhe sukseset e kufizimet e saj në të gjitha fushat, për të njohur njëri-tjetrin edhe më mirë, për të forcuar edhe më tej miqësinë e vëllazërinë. Shëtitëm nëpër Shqipëri, bëmë biseda e takime me letrarë të vegjël, shkrimtarë e artistë, folëm për letërsinë tonë për fëmijë me shqetësimin për ta çuar edhe më përpara. E njohëm më thellë e më mirë krijimtarinë e shoku-shokut dhe letërsinë në përgjithësi e biseduam për rrugët e botimit të veprave tona në Kosovë e të shkrimtarëve nga Kosova në Shqipëri. Dhe lidhëm shoqëri e miqësi të ngushtë.

Nga udhëtimi, bisedat, takimet e qëndrimi prej dy-tri javësh së bashku ruaj sa e sa kujtime, ndërmjet të cilave katër librat që kishte botuar Vehbiu, me autografin e tij dhe me shënimet entuziaste e vëllazërore që dinte të shkruante veç ai. Edhe me urimin që të shkruaja libra edhe më të bukur se novela “Njeriu i natës”, edhe “*mbi fëmijët e tanishëm të ditës në Shqipëri*”¹⁾, siç ka shkruar me dorën e vet.

Ruaj edhe një kujtim tjetër, i cili tregon ç’dashuri të madhe për atdheun dhe ç’shpirt të ndjeshëm poetik kishte Vehbi Kikaj.

Kur erdhi në Shqipëri, në gazetën “Drita” të datës 18 nëntor 1973, në faqen 16, u botua lajmi “Shkrimtarë kosovarë në vendin tonë”, ku, ndërmjet të tjerave, shkruhej: “Në këtë grup bëjnë pjesë Vehbi *Kika*, Maksut Shehu, Rifat *Kuka*, Qamil Batalli dhe Agim Deva”.

1) Nga autografi në librin: “*Shtëpia ime ka sy*”

Sa e lexoi lajmin, më falënderoi dhe pastaj me shqetësim më tha afërsisht këto fjalë:

“Na është bërë një padrejtësi e madhe mua dhe Rifatit. Ne kemi luftuar shumë që ta fitojmë atë “j”, që të tregojmë se edhe në mbiemër jemi shqiptarë.”

I kërkova të falur dhe i premtova se kjo gjë do të rregullohet së shpejti. Kështu, më datën 25 nëntor 1973, po në faqen 16, gazeta “Drita” botoi lajmin “Diskutim krijues”, për takimin që patën shkrimtarët nga Kosova me shkrimtarë dhe letrarë të vegjël të Kryeqytetit në Pallatin e Pionierëve në Tiranë. Në lajm shkruhej: “...merre pjesë dhe grupi i shkrimtarëve kosovarë që po viziton vendin tonë, i përbërë nga Vehbi *Kikaj*” etj. Mbiemrat e shkrimtarëve të shquar nga Kosova, Vehbi Kikaj e Rifat Kukaj ishin shkruar ashtu siç e meritonin dhe siç e dëshironin. Sa e lexuan lajmin, erdhën, më falenderuan dhe më thanë:

- Tani jemi shumë të qetë. Jemi të lumtur dhe të gëzuar!

2.

Shkrimtari Vehbi Kikaj lindi në Llap (Lupç, siç thoshte vetë), të Podujevës, më 24 shkurt 1942 dhe shkollën fillore e kreu në vendlindje më 1953, ndërsa të mesmen në Normalen e Prishtinës (shkollën pedagogjike) në vitin 1957. Më tej ndoqi studimet e larta dhe u diplomua në Fakultetin Filozofik të Prishtinës, për gjuhë e letërsi shqipe, në vitin 1961.

Pas mbarimit të studimeve punoi disa muaj mësues në vendlindjen e vet dhe më pas shkoi redaktor i faqes së fëmijëve në gazetën “Rilindja”. Për gjashtëmbëdhjetë vjet me radhë pastaj ishte redaktor dhe kryeredaktor i revistës për fëmijë “Pionieri” dhe vjetët e fundit (1983-1986) kryeredaktor i së për dyjavëshmes kulturore-letrare e artistike “Fjala”.

Vjershën e parë e botoi në “Rilindja” në vitin 1957, kur ishte ende nxënës në Normalen e Prishtinës, dhe qysh atëherë tërhoqi vëmendjen e lexuesve të vegjël e të mëdhenj, të kritikës e të studjuesve. Qysh atëherë ai nisi bashkëpunimin e ngushtë me organet letrare të fëmijëve e të të rriturve, në gazetat e revistat që dalin në gjuhën shqipe në Prishtinë e në Shkup, si në “Gëzimi”, “Pionieri”, “Shkëndija”, “Fjala”, “Rilindja” etj, duke lënë gjurmë për tri dekada rresht në krijimtarinë letrare për fëmijë.

Veçanërisht emër e sukses i dhanë Vehbi Kikajt përmbledhjet poetike “*Gurra!*” (1963), “*Zogu i argjendtë*” (1964), “*Shtëpia ime ka sy*” (1973) dhe romani-përrallë “*Sarajet e bardha*” (1968). Në vitin 1986 dorëzoi përmbledhjen e katërt poetike, “*Lumit i kthehet lejleku*” (shumica vjersha të reja dhe një pjesë vjersha të zgjedhura nga përmbledhjet e mëparshme), po nuk arriti ta shihte të botuar, pasi vdekja e ndau nga fëmijët e kopshteve e të shkollave fillore, nga të rinjtë e shkollave të mesme e studentët, nga miqtë, shokët, farefisi e familja, dhe nga lexuesit e shumtë, me të cilët kishte lidhur miqësi, duke u dhuruar vjersha të bukura e duke i takuar në fshat e në qytet, në fushë e në mal, ku shkonte shpesh për të njohur vendlindjen, për t’u çmallur dhe për të gjetur frymëzime të reja.

Veprat që krijoi Vehbi Kikaj u lexuan e lexohen me interes nga lexues të shumtë, të vegjël e të mëdhenj. Këtë e tregon edhe fakti se të katër librat që botoi u ribotuan nga dy, tri, katër e më shumë herë secili. Kështu, “*Sarajet e bardha*” është ribotuar shtatë herë. Shumë krijime të tij kanë hyrë në leximet letrare të fëmijëve (lektura shkollore) në Kosovë e në dheun amë.

Krijimtaria e poetit Vehbi Kikaj është prezantuar në të gjithë përmbledhjet poetike për fëmijë që janë botuar në Kosovë, me vjersha e proza poetike, si në “*Tri gëzime*”, “*Letër pranverës*”, “*Dëshira fluturake*” e “*Antologji e poezisë shqipe për fëmijë*”, botuar nga “*Rilindja e Prishtinës*”, dhe në “*Një tufë lule*”, botuar nga “*Flaka e vëllazërimit*” në Shkup. Po kështu ai u është